

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI

Warszawa, 2011

I. Program Nie uciekaj!

Program Nie uciekaj! jest programem profilaktycznym, mającym na celu zapobieganie uciezkom z domu wśród dzieci i młodzieży oraz informowanie o alternatywnych wobec uciezki sposobach radzenia sobie z problemami. Według statystyki policji corocznie ucieka ok. 3500 nastolatków. Wśród nich znajdują się zarówno chłopcy, jak i dziewczyny, uciekają z tak zwanych dobrych domów oraz z rodzin z problemami.

Z doświadczeń Fundacji ITAKA wynika, że skuteczne przeciwdziałanie uciezkom wymaga wspólnej pracy rodziców, nauczycieli i samej młodzieży. W tym upatrujemy podstawowe źródło powodzenia naszej akcji profilaktycznej. Dlatego w Państwa ręce oddajemy krótki przewodnik, zawierający wskazówki jak działać w przypadku zaginięcia/ucieczki dziecka z domu oraz scenariusz dwóch lekcji wychowawczych dla młodzieży.

W dzisiejszym społeczeństwie nierzadko obserwujemy tendencje to "uciekania" jako reakcji na pojawiające się problemy czy niedogodności. Chodzi tu o szeroki zakres znaczeniowy tego słowa, co mocno podkreślamy. Tak też należy go rozumieć w nazwie naszego programu. Hasło Nie uciekaj to nie tylko próba powstrzymania młodego człowieka przed porzuceniem domu. Kryje ono w sobie wiele treści i kierowane jest zarówno do "małych", jak i "dużych": nie uciekaj przed sobą! - można Ci pomóc; nie uciekaj przed swoim kłopotem! - można mu zaradzić; nie uciekaj przed strachem i bezradnością! - są normalnymi ludzkimi uczuciami. Każdego bowiem w jakiś sposób problem uciekania dotyczy.

II. CO ROBIĆ W PRZYPADKU UCIECZKI DZIECKA Z DOMU?

Poradnik dla nauczycieli

Należy natychmiast zgłosić zaginięcie na policji. Kiedy wiemy o tym, że zaginęło dziecko lub nastolatek należy jak najszybciej skontaktować się z jego rodzicami i doradzić im niezwłoczne udanie się na posterunek policji oraz zgłoszenie tam zaginięcia.

Poinformować rodziców o tym, czego wymaga policja: policjant przyjmujący sprawę poprosi o zdjęcie zaginionego nastolatka. Powinni je mieć przy sobie. Jeśli to jedyne zdjęcie jakie rodzice posiadają - nie należy zostawiać go na komisariacie, ale wcześniej udać się do najbliższego fotografa. Fotograf zrobi reprodukcje (także z dokumentów, bez konieczności ich niszczenia). Należy zrobić 20 odbitek. Będą potrzebne.

Na policji należy poprosić o wprowadzenie danych do systemu komputerowego. Policjant ma obowiązek przyjąć zgłoszenie od razu. Nie ma żadnego przepisu mówiącego, że od chwili zaginięcia do przyjęcia zgłoszenia przez policję musi upłynąć jakiś czas (np. 48 godz.).

Telefon do Fundacji ITAKA

Po zgłoszeniu zaginięcia na policji należy zgłosić je telefonicznie do Fundacji ITAKA pod numerem 116 000 lub wypełnić formularz zgłoszeniowy na stronie internetowej www.zaginieni.pl. Podać imię i nazwisko zaginionego, datę i miejsce jego urodzenia, ostatni adres zamieszkania, datę zaginięcia. Podać także swoje nazwisko i telefon kontaktowy. Pracownik Fundacji oddzwoni i podpowie, co dalej robić.

Ważne jest sprawdzenie, czy w pokoju nastolatka jest coś, co mogłoby podpowiedzieć motyw jego ucieczki lub o miejscu jego pobytu. Można sprawdzić ostatnio odwiedzane strony internetowe, pocztę elektroniczną, komunikatory oraz portale społecznościowe. Może to da jakąś wskazówkę w poszukiwaniach.

Należy też zadzwonić do wszystkich znajomych dziecka, poprosić ich o pomoc w poszukiwaniach.

Trzeba też skontaktować się ze szpitalami i placówkami pomocy społecznej działającymi w okolicy, być może tam przebywa nastolatek. Lista szpitali i placówek pomocy społecznej w Polsce znajduje się na stronie www.zaginieni.pl.

Można też skontaktować się z programem „Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie” (TVP1) 22 851 10 35.

III. Projekt Lekcji Wychowawczej dotyczącej ucieczek z domu

Poniżej przedstawiony jest projekt dwóch lekcji wychowawczych dotyczących tematu ucieczek z domu osób niepełnoletnich. Lekcje przeznaczone są dla uczniów szkół gimnazjalnych. Celem lekcji jest:

- uświadomienie motywów i sytuacji, które prowadzą do ucieczki nastolatka z domu
- uświadomienie uczniom niebezpieczeństw związanych z ucieczką z domu
- zapoznanie z alternatywnymi możliwościami radzenia sobie z problemami

Po zajęciach uczniowie powinni wiedzieć:

- jakie są przyczyny ucieczek dzieci i młodzieży;
- dlaczego ucieczka się nie jest dobrym rozwiązaniem;
- co można zrobić zamiast ucieczki;
- gdzie szukać pomocy.

Materiały:

2 duże arkusze papieru, 10 wydrukowanych historii z Aneksu 1., 10 kartek i długopisów

LEKCJA I

1. Kontrakt – zapoznanie z celem zajęć

Czy wiecie, że corocznie ucieka ok. 3500 nastolatków?! Uciekają zarówno chłopcy, jak i dziewczyny, z tak zwanych dobrych domów oraz z rodzin z problemami, z małych miasteczek oraz z wielkich aglomeracji. Dzisiaj chciałabym/chciałbym się wspólnie z Wami zastanowić dlaczego młodzi ludzie uciekają? Czy można znaleźć jedną przyczynę, która popycha człowieka do ucieczki? Czy też każda sytuacja jest inna?

2. Pytanie do grupy: *Co robicie, kiedy nie chcecie zrobić czegoś, co musicie?* (np. mama chce, żeby posprząтали albo odrobili lekcje). Dyskusja w klasie na temat jak się czują w takiej sytuacji i dlaczego zachowują się tak, jak się zachowują? Które z tych zachowań można nazwać ucieczką (wewnętrzną, we własny świat, gry komputerowe, itp.)

3. ĆWICZENIE I

Praca na forum grupy: na dużej kartce papieru zapisujemy wyraźnie słowo **UCIECZKA**. Kartkę umieszczamy pośrodku kręgu. Uczestnicy warsztatu zapisują wokół niego luźne, własne skojarzenia. Zachęcamy, aby KAŻDA OSOBA zapisał własne skojarzenie.

Przykładowe skojarzenia: problem, narkotyki, szkoła, nauczyciel, kłótnie z rodzicami, rozwód, klasówka, dworzec, wykorzystanie seksualne, przemoc, jazda bez biletu, kradzież, głód, miłość, Romeo i Julia...

Wśród skojarzeń pojawiają się takie, które są konsekwencjami ucieczki (np. głód, wykorzystanie seksualne), takie, które są przyczyną (np. problem, przemoc, klasówka) oraz takie, które są „sposobem” uciekania (np. pociąg autostop). Nauczyciel może zwrócić na to uwagę.

Nauczyciel może sam dopisać jeszcze dwa skojarzenia (jeśli nie pojawią się w skojarzeniach młodzieży). Te skojarzenia to: **116 000 – telefon w sprawie zaginionego dziecka i nastolatka** oraz **Fundacja ITAKA** – organizacja pomagająca w poszukiwaniach nastolatków i dzieci. Jest to ważne, ponieważ w sytuacji ucieczki, albo planowania ucieczki można zwrócić się o pomoc do Fundacji ITAKA.

4. **ĆWICZENIA II**

Prawdziwa historia.

Nauczyciel dzieli klasę na grupy 4-osobowe i każdej grupie daje historię do przeczytania (Aneks 1). Informuje, że historii jest prawdziwa i zdarzyła się niedawno. Pochodzi z bazy Fundacji ITAKA, zajmującej się poszukiwaniem ludzi. Każda grupa ma za zadanie zapoznać się z historią i odpowiedzieć na poniższe pytania:

1. *Jak czuje się Jarek?*
2. *Dlaczego zdecydował się na ucieczkę?*
3. *Co waszym zdaniem Jarek powinien zrobić?*
4. *Na jakie niebezpieczeństwa może napotykać Jarek?*

ĆWICZENIE III

Uczestnicy zastanawiają się nad tym co to znaczy uciekać? W trakcie dyskusji nauczyciel dopisuje pojawiające się skojarzenia związane ze słowem ucieczka.

Kartkę zachowujemy aby się do niej odwołać na następnej lekcji.

LEKCJA II

Materiały:

7 arkuszy szarego papieru, 1 arkusz dużego papieru, 7 kompletów kredek, plansza z Ćwiczenia I z pierwszej lekcji – skojarzenia ze słowem UCIECZKA

1. **Pytanie do grupy:** Co takiego zwróciło uwagę na ostatnich zajęciach? Czy znacie kogoś kto myślał o ucieczce z domu?

2. **ĆWICZENIE I**

Uczestników zajęć dzielimy na 4-5 osobowe grupy. Rozdajemy arkusze szarego papieru. Prosimy o narysowanie postaci – w wieku uczniów, realna, mógłby to być uczeń danej szkoły.

Uczniowie obrysowują jedną z osób z grupy oraz uzupełniają rysunek o twarz i elementy stroju (czapka, plecak, itp.), fryzurę, nadają postaci imię.

Namalowane arkusze z postaciami kładziemy na ziemi. Uczniów gromadzimy wokół.

3. **ĆWICZENIE II**

Podajemy informację, że osoby, które stworzyli uciekły z domu i spotykają się na tzw. „skwerku” tj. miejscu, którego zdaniem rodziców powinni unikać. Każda grupa tworzy historię namalowanej osoby.

Przypominamy, że pomocą mogą służyć również napisane wcześniej skojarzenia związane ze słowem ucieczka. Prosimy, by zwrócili szczególną uwagę na to, jak czuły się te osoby np. jeśli powodem ucieczki były problemy z rówieśnikami lub brak przyjaciół – to co czuje osoba, która nie ma przyjaciół?

Jedna osoba z grupy przygotowuje się do prezentacji historii na forum grupy.

4. Na dużej kartce zapisujemy pytanie *Dlaczego te osoby uciekły?* Grupy prezentują swoje historie. Po prezentacji każdej historii pytamy jeszcze raz dlaczego te osoby uciekły i zapisujemy

5. Omówienie: *jakie są przyczyny ucieczek?* Zwrócenie uwagi na metaforę ucieczki i szerszy sens.

6. **ĆWICZENIE III**

Każda z grup otrzymuje za zadanie wczucie się w osobę pomagającą jednej z narysowanej postaci (należy zwrócić uwagę, aby nie była to ta sama postać, która grupa rysowała). Uczestnicy są proszeni o to, aby udzielili porady „uciekinirowi”, co może zrobić, aby rozwiązać swoją sytuację. W odpowiedzi mają uwzględnić:

1. Do kogo uciekający nastolatek może zwrócić się o pomoc?
2. Z kim może porozmawiać o swoich problemach?

Jednocześnie uczniowie otrzymują informację, że mogą pytać nauczyciela, jeśli nie wiedzą gdzie można zwrócić się po określoną pomoc (np. gdzie szukać psychologa, gdzie zwrócić się o pomoc w sprawie przemocy domowej, uzależnień itp.).

Potem dyskusja na forum grupy: *które rozwiązania wydają się najlepsze? Które byłyby trudne do przyjęcia? Dlaczego trudno się zwrócić o pomoc?*

Nauczyciel zwraca szczególną uwagę na organizacje, które zajmują się pomaganiem dzieciom i młodzieży, która planuje albo już uciekła z domu: **Fundację ITAKA**. Rozdaje też ulotki z informacją o 116 000 – telefonie w sprawie zaginionego nastolatka i dziecka, przekazuje informacje o stronie **nieuciekaj.pl** i adresie e-mail: napisz@nieuciekaj.pl.

Podaje też informację o tym, że Fundacja świadczy pomoc poszukiwawczą, ale i psychologiczną oraz prawną, może doradzać w sprawach socjalnych.

ANEKS 1

Jarek ma 17 lat. Miał młodsze rodzeństwo, które odnosiło sukcesy, może pochwalić się talentami np. muzycznym. Jarek natomiast zawsze był przeciętnym uczniem, czuł się gorszy od swojego rodzeństwa i uważał, iż zawodzi swoich rodziców, nie radził sobie bowiem w liceum o bardzo wysokich wymaganiach. Matka chłopca sama przyznała, że poświęcała mu mniej uwagi i mogła zaniedbać syna. Kiedy okazało się, że jest zagrożony z dwóch przedmiotów, Jarek spontanicznie postanowił uciec. Powiedział rodzicom, że wychodzi z domu do kolegi, ale nie pojawił się u niego. Chwilę po wyjściu z domu miał już wyłączony telefon. Chłopak nie zabrał niczego ze sobą z domu. Rodzice zgłosili jego zaginięcie na policji i do fundacji ITAKA.

Jarek błąka się po mieście. Jest 2 w nocy.

Rozwiązanie historii (należy je podać dopiero na koniec lekcji)

Po kilku dniach od zniknięcia chłopak sam wrócił do domu. Najpierw zadzwonił do rodziców gdyż obawiał się ich reakcji. Rodzice byli przygotowywani do ewentualnego powrotu chłopca przez psychologa Fundacji ITAKA, z którym pozostawiali w kontakcie. Zostało również udzielone wsparcie chłopcu, który przyznał, że czuje się gorszy i czuje, że zawodzi rodziców. Psycholog pomógł matce znaleźć inną szkołę, która zarówno rozwija umiejętności społeczne nastolatka jak i daje mu poczucie bezpieczeństwa.